

СПОЗНАЈНЕ ВРЕДНОСТИ МЕТАПОЕТИЧКИХ ЗАПИСА

Симон Симоновић, *Онај Dis у мени: записи о песмама и српским песницима*, Танеси, Београд 2015

Оно што је уметничко
није само мајсторско остварење,
већ мајсторско остварење онога
у чему се испољава вишак бивства...

Бела Хамваш, „Метапоезис”

Неретко се испостави да књигом есеја или записа неког песника добијемо продорнији увид у поступке и смисао писања неголи од какве гласовите теоријске студије или правца. Ретроспективно читање и разматрање песничких бележака о омиљеној, формативној песничкој лектури, о доминантним принципима грађења песме или пак о покушајима одређења њеног места у оквирима неке историјске поетике или песничке школе углавном резултира необичним и вишеструко корисним сазнањима о полазиштима, токовима и исходиштима песничког позива.

Онај Dis у мени је књига записа и есеја о једном ретко богатом песничком искуству. Истовремено, то је и прича о настајању особеног погледа на поезију и свет, мале приватне историје онога што је Мартин Хајдегер поводом Фридриха Хелдерлина назвао „песничка егзистенција”. Заиста, аутор овим записима сведочи о лепоти, изазовима, искушењима, коначно, о пуноћи једног *modus-a vivendi*. Он нам својим вредним прилозима историји проучавања књижевности осветљава поједине аспекте главног тока српског песништва друге половине XX века, изблиза, као савременик. И само је такав сведок једне епохе, захваљујући бољем увиду у стваралачки рад својих песничких саговорника, кадар да временски удаљене читаоце упозна са лепотама и искушењима живота са поезијом и у поезији. То искуство не читамо у приручницима и критикама. Њега проживљавамо са песницима. Очигледно је, међутим, да аутор није имао такву замисао, већ да је желео да сабере, обједини и засводи вишедеценијски есејистички напор разабарања у темељним питањима језика, песништва и живота. Можда и да себи себе објасни и преведе.

Сигурно је да је свако писање о другим ствараоцима, као облик онога што се у науци о књижевности зове *метайоеиџика*, а у облику есејистичких текстова или интервјуа *експлицитна њоеиџика*, истовремено откривање властите, иманентне поетике и формулисање *ауџојоеиџике* као јединствене песничке самосвести. Тај процес се дешава и у књизи *Онај Dis у мени*. Симоновић се у настојању да исприча причу о песничким стварима и ситницама о другим песницима, својим саговорницима

и прецима, читаоцу разоткрива управо као песник. На известан начин он пише „аутобиографију о другима”. Због тога је баштиник дуге и моћне есејистичке традиције о песницима и о поезији.

Двадесет и један запис и осам песама из различитих стваралачких фаза, датовани и хронолошки поређани (од 1980. до 2014. године), суде-лују у описивању уметничке путање од три и по деценије. Премда без есејистичке амбиције, аутор овим поступком жели да изгради јединствени *нарајивни иденитијет*. Јер, сагласје између биографије и поезије истакнуто је у први план. Стваралачко или животно искуство, преиспитано у огледу, често бива сливено, сумирано у песничком исказу, то јест поентирано конкретном песмом. Песма је овде резултат естетичког премештања доживљаја из вануметничке стварности. Генеза тог поступка је есејистички разложена. Негде је песма и аутентични интертекстуални одговор на евоцирану песничку слику или стихове. У књизи су распо-ређени критички текстови, читалачке белешке, исповедне и аутопоетичке прозе – кратке, интимне, али драгоцене студије о стваралачким изазовима и искушењима.

Аутор живи с песницима и с њиховом поезијом истовремено живећи поезију. Тако у тексту посвећеном Александру Ристовићу осветљава властиту позицију: „Припадам оним песницима којима је поезија замена за живот, за нечим изгубљеним, неоствареним” (стр. 40). Отуда плодотворно преиспитивање унутрашњег намета да пише о поезији иако се овладао писањем поезије и заокружила поетика. Симоновић огољује своју запитаност, док, заправо, благом самоироничном мистификацијом коначни одговор о сврсисходности есејизације песничког искуства препушта читаоцу, између осталог бринући се да га није збунио или оптеретио вишком информација (42). С једне стране, важно му је да открије егзистенцијалну позадину појединих песама јер их сматра неутуђивим од искуства које их је изнедрило и од поетичке самоспознаје чији део остаје невидљив и неисказив у самој песми. С друге стране, међутим, испољава становиште о песми као есенцији, „персонификацији” језика, пречишћеном језичком искуству, као књижевноуметничкој форми која у естетском смислу надилази остале. Следствено томе, у њу не може стати објашњење самог подстицаја, које, ма колико било стилизовано, остаје исувише тривијално да би се нашло у сакралном простору песме. Будући жанровски флуидан и широк, есеј најбоље одсликава атмосферу или осећај из којих је настала песма.

Исповест о питањима смисла писања, као својеврсног преображењског геста, налазимо у огледу „Лирско и биографско”. Поезија исходи из потребе естетичког обликовања мањка или вишка одређеног осећања или доживљаја, који се кроз песничку реч враћа у живот, мења га и оплемењује: „Само његово исписивање, с римама или без њих, подразумева ’захват’ у сам доживљај, у оно што је претходило, што је створило нешто

'преко' (или 'испод') доживљеног, дакле у сам догађај, у живот. И ту је почетак и крај велике разлике између лирског и аутобиографског" (43). На идеји о тој разлици Симоновић темељи особено „теургијско" поимање песништва. То подразумева пребивање у лепоти песме као бољем, преображеном свету. Ту су амортизовани и преиначени сви животни падови и губици, ту су могући искрени сусрети са собом и влада хармонија дисхармоније за којом вапи свака уметничка егзистенција. Уз то, за песника, пријатељи (Душан Матић, Васко Попа, Рајко Сјеклоћа, Александар Ристовић, Миодраг Павловић, Саша Хаџи Танчић, Јован Христић, Борислав Радовић) срећу се и разговарају у песми или поводом песме. У песми почива искреност и издржљивост пријатељства и истрајна љубав према поезији.

Симоновићево дивљење некој личности или песништву или пак негодовање због неке песничке ситуације увек је искрено и отворено. Он се не снебива да открије свој сензибилитет, исходишта инспирације, поетичка начела или поступке и настоји да их одбрани аргументовано. Пишући о другима, а заправо о себи, он продира дубоко, у иницијално расположење из којег ствара модерни уметник. То стање, које без зазора елаборира, јесте она понорна, а стваралачки подстицајна меланхолија. У српској песничкој традицији, познато је, епоним меланхолије представља надимак песника Владислава Петковића Диса, аутора антологијске песме „Тамница", у којој је на индикативан начин тај психолошки доживљај света попримио метафизичку димензију. Тематизовањем тог страшног, истовремено разарајућег и стваралачког расположења, Дис отвара врата једном снажном и трајном току модерне поезије у нашој књижевности. Дис којег Симоновић у себи назире и у записима призива или евоцира ознака је освешћене затечености у веригама егзистенције и туге за првобитним савршенством. Са тим бременом само песничка, уметничка свест може стваралачки да се носи, у слободном простору песме.

Симоновићу, помном читаоцу, блиско је и интуитивно и аналитичко читање песама и текстова његових претходника и савременика. Интуитивно читање се, међутим, испоставља као гест препознавања и дозивања, док је аналитичко (посебно песама Борислава Радовића: „Кирицијска", „Мртва природа из Абукира", „Весело знање" или „Веслачи", или песме „Богови" Јована Христића) (само)препознавање у значењима, лексичком богатству и временским порукама језика, у „тајнама језичког памћења" чији је, према дубоком Симоновићевом уверењу, храм управо поезија. Симоновићев читалачки и песнички Дис негује „културу памћења". Јер, како сазнајемо, једно од изворишта инспирације за писање представља етимолошко и ономастичко истраживање. Упознајемо се са страственим трагаоцем лексичких облика и значења, кроз време и простор једног језика. Индикативно је аутопоетичко признање „Обреди и песма" о настанку песме „Вишња", или „Речник хладноће" о песми „Прогноза".

У запису „На извору и увиру”, о везама са Бранком Радичевићем, увиђамо разумевање песничке градације, као дела непрекинуте језичке традиције. Захваљујући песмама насталим из те везе, поетски врхунци из прошлости добијају своје легитимно место у савремености. Јер, Симоновић је свестан да све време песнички обитава у књижевноисторијском контексту, огромном поретку уметничких остварења. Његов *Dis*, свест о присуству песника претка у властитој песничкој личности, одагнава бојазан да је у својим прегнућима и покушајима ослобођења из ланаца биографије и света инокосан. То препознавање обезбеђује увид у заметке и врхунце модерног поетичког тока, којем се свесно и својевољно својим песништвом прикључио. Јер, песнички памтити значи оживљавати, одабирати, идентификовати (се), спознати и описати идентитет, као залог заокружене и смислене песничке егзистенције.

Јана АЛЕКСИЋ

ТРИЈУМФ ВОЉЕ И УПОРНОСТИ НАД СИЛАМА БОЛА И СТРАХА

Вукашин Штрекер, *Срчаносї*, Књижевна радионица Рашић, Београд 2016

Читала сам ову књигу у јеку Олимпијских и Параолимпијских игара у Рио де Жанеиру, током врхунског тријумфа светског спорта, демонстрације ултимативних способности такмичара и сјајних резултата напетих надметања. Међутим, чудно је како се на скоро свим језицима „такмичење” и „надметање” замењује и са речју „борба”.

Кажу да спорт није само вештина која се стиче тренингом, нити је само урођена способност, односно таленат. За доброг и врхунског спортисту потребна је и срчаност – не обична жеља да се победи – то сви желимо, чак и кад играмо „Не љути се, човече”, него упорност да наставимо и када су шансе против нас или се чини да губимо борбу. Тако некако му дође и у животу: можемо бити изузетно паметни, а да са том памећу ништа не направимо; можемо бити и веома стручни, али ако не умемо да се носимо са изазовима посла, нећемо ништа постићи; можемо бити и прилично успешни све до првог пораза. Често питам људе око себе зашто Сизиф и даље гура камен на врх брда, и добијам различите одговоре – нада, упорност, вера, илузија итд. Можда је и срчаност једна од њих – срце, суштина, осмишљавање, живот.

Такво једно осмишљавање у свеопштем хаосу налази и млади београдски тинејџер деведесетих година XX века. Међутим, новина овог романа је тема која чини главну фабулативну окосницу – контроверзна